

Заросило Володимир Олексійович — кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри адміністративного права та організації адміністративної діяльності Академії управління МВС України,

Бобрицький Леонід Володимирович — старший науковий співробітник Міжвідомчого НДЦ з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України,

Чеботарьов Едуард Володимирович — магістр управління, старший викладач кафедри вогневої та фізичної підготовки Академії управління МВС України

Створення правової бази для участі працівників міліції України у міжнародних миротворчих операціях з питань національної безпеки

У статті проаналізовано нормативні документи, що забезпечують участь МВС України у міжнародній миротворчій діяльності. Констатовано недостатній рівень правової забезпеченості миротворчої діяльності правоохоронних органів України. Порушено проблему створення правової бази для участі працівників міліції України у міжнародних миротворчих операціях з питань національної безпеки.

Ключові слова: міжнародна миротворча діяльність, миротворчі операції, підготовка кандидатів, участь у миротворчих операціях.

У 1994 році працівники органів внутрішніх справ України почали брати участь у міжнародних миротворчих операціях. Тоді 10 перших кандидатів прибули до м. Загреб, де знаходилася штаб-квартира міжнародної миротворчої місії Організації Об'єднаних Націй в республіці Хорватія. Підставою для їхнього прибуття стала Постанова Верховної Ради України "Про збільшення чисельності батальйону

© В. О. Заросило, Л. В. Бобрицький, Е. В. Чеботарьов, 2009

Збройних Сил України в Миротворчих Силах ООН на території колишньої Югославії та надіслання групи військових спостерігачів”: від 19 листопада 1993 р. № 3626—12 [1]. До речі, це був єдиний документ на підставі якого понад 100 працівників органів внутрішніх справ України перебували в міжнародних миротворчих операціях протягом 1994 — 1999 рр. Ця постанова регулювала виїзд 20 працівники міліції тільки до місії Організації Об’єднаних Націй до колишньої Югославії (UNROFOR).

Вона навіть стала підставою для виїзду працівників органів внутрішніх справ України до місії Організації Об’єднаних Націй в Анголі в 1997 році [2]. Про необхідність створення правової бази для участі працівників органів внутрішніх справ України у міжнародних миротворчих операціях неодноразово згадувалося в наукових працях того періоду [3]. Проте, слід зазначити, що створення правової бази для участі працівників органів внутрішніх справ України у міжнародних миротворчих операціях відбувалося без врахування впливу такої участі на стан національної безпеки держави.

Кількість співробітників міліції, які перебували у складі миротворчих підрозділів, постійно збільшувалася. На початку 1999 року у міжнародних миротворчих місіях ООН та ОБСЄ працювало вже понад 60 працівників органів внутрішніх справ України. Поряд з тим, нормативної бази, яка б визначала критерії відбору кандидатів, тестування, екіпірування та, головне, особливості проходження служби під час перебування у миротворчих місіях розроблено не було. Не було визначено мету участі працівників міліції у міжнародній миротворчій діяльності.

У квітні 1999 року Верховною Радою України було прийнято Закон України “Про участь України у міжнародних миротворчих операціях” [4], який визначив загальні організаційно-правові основи участі співробітників міліції в міжнародному миротворчому русі. На основі зазначеного Закону почалося створення і відповідної нормативної бази щодо відбору, тестування та підготовки кандидатів до міжнародних миротворчих місій.

Проте, чіткого визначення впливу такої діяльності на стан національної безпеки України в юридичній літературі не існує до сьогодні.

29 січня 2000 року МВС України направило на місця розпорядження “Про порядок відбору кандидатів для участі у міжнародних миротворчих місіях ООН” [5], яке частково впорядкувало систему відбору кандидатів. Було затверджено, що безпосередні начальники кандидатів готували характеристику, в якій зазначали проходження ним служби, рівень фізичної підготовки та давали об’єктивну оцінку його професійним, діловим, моральним та іншим якостям. Працівники підрозділів по роботі з особовим складом повинні були вивчати додатково кандидатів, проводити співбесіди з його родичами, з’ясувати його поведінку в по-

буті, наявність конфліктних ситуацій у сім'ї, схильність до зловживання спиртними напоями та інших негативних рис характеру. У випадку позитивних відгуків родичі кандидата дають письмову згоду щодо його направлення у довгострокове закордонне відрядження.

Матеріали вивчення кандидата розглядаються на оперативній нараді у присутності начальника міськрайліноргану (служби, підрозділу, закладу) за участю його безпосереднього начальника, працівників підрозділу по роботі з персоналом та соціально-психологічної служби, на якій приймається рішення про доцільність направлення кандидата у довгострокове закордонне відрядження.

Наступним етапом відбору кандидата є вивчення надісланих матеріалів начальниками відповідних галузевих служб та керівниками апаратів по роботі з особовим складом і підготовка висновку про можливість направлення кандидата у довгострокове закордонне відрядження. Крім того, на цьому етапі забезпечується узгодження кандидатур з інспекцією з особового складу та підрозділом внутрішньої безпеки, медичне, зокрема психіатричне, обстеження кандидатів з метою з'ясування їх придатності до несення служби за кордоном. Результатом даного етапу є розгляд кандидатури та характеристики — рекомендації на комісії по роботі з кадрами ГУМВС, УМВС, УВСТ в ході якої приймається рішення про можливість направлення працівника до міжнародної миротворчої місії. Характеристика-рекомендація затверджувалась особисто начальником ГУМВС, УМВС, УВСТ.

Кінцевим етапом відбору кандидатів до місій було запропоновано розгляд кандидата з усіма наданими матеріалами на засіданні комісії з представників галузевих служб, яка розглядала та затверджувала кандидатури працівників для направлення у довгострокове закордонне відрядження.

Багатоступенева система відбору мала за мету відібрати найкращих працівників органів внутрішніх справ України для направлення до міжнародних миротворчих операцій та недопущення фактів дискредитації іміджу МВС України та держави в цілому.

Першою спробою підготувати всеохоплюючий документ, який би висвітлював усі питання щодо відбору, підготовки та організації участі працівників органів внутрішніх справ України у миротворчих місіях був Наказ МВС України від 31 травня 2000 року № 342 “Про затвердження Положення про миротворчий персонал працівників органів внутрішніх справ України, відряджених для участі у міжнародних миротворчих операціях, Порядку відбору та направлення працівників органів внутрішніх справ України для участі в міжнародних миротворчих операціях, Положення про комісію МВС України з відбору та направлення працівників органів внутрішніх справ України для участі у міжнародних миротворчих операціях та її склад” [6].

У згаданому наказі вперше були сформульовані такі поняття як миротворчий персонал працівників органів внутрішніх справ, командир миротворчого персоналу, міжнародні миротворчі місії та інші. Поряд з цим, у наказі було затверджено порядок відбору та направлення працівників органів внутрішніх справ України для участі у міжнародних миротворчих операціях і визначено коло відповідальних підрозділів МВС України за зазначену діяльність. Водночас було затверджено Положення про комісію МВС України з відбору та направлення працівників органів внутрішніх справ до міжнародних миротворчих місій.

Значимо, що після прийняття у квітні 1999 року Верховною Радою України Закону України “Про участь України у міжнародних миротворчих операціях” ставлення до миротворчої діяльності та участі у цьому процесі працівників органів внутрішніх справ України змінилося. Відіграв певну роль і суб’єктивний фактор. Наприкінці травня 2000 року в миротворчих підрозділах МВС України у м. Косово побував Міністр внутрішніх справ України Кравченко Ю. Ф., який відразу після повернення з відрядження дав вказівку підготувати наказ з метою нормативного закріплення всіх питань миротворчої діяльності.

Згаданий вище наказ звичайно впорядкував багато питань, які стосувалися відбору, підготовки та відправлення працівників органів внутрішніх справ до міжнародних миротворчих місій.

Разом з тим, у наказі не було враховано багато питань, які стосувалися проходження служби у міжнародних миротворчих місіях, відрядження працівників органів внутрішніх справ та їх перебування в місіях, повернення та призначення на посади, грошового забезпечення зазначеної категорії працівників та ін. Не були також чітко враховані питання щодо неухильного дотримання вимог керівництва міжнародних миротворчих місій та недопущення порушень дисципліни особовим складом. Не було також враховано питання, яким чином працівники міліції можуть впливати на імідж України за кордоном, вносити певний внесок у забезпечення національної безпеки держави. Разом з тим, вплив на згадані аспекти існує і його не треба ігнорувати.

Тільки в 2000 році працівниками органів внутрішніх справ України, які перебували у міжнародних миротворчих місіях було допущено 9 порушень дисципліни, за які частина з них була репатрійована до України. МВС України узагальнило та направило на місця 23 грудня 2000 року лист “Щодо фактів порушень дисципліни серед особового складу миротворчого персоналу” [7]. Всі факти порушень дисципліни стали відомими всьому світовому співтовариству і це певною мірою вплинуло на імідж України.

З метою вдосконалення нормативного забезпечення миротворчої діяльності 18 квітня 2001 року було підписано наказ Міністра внутрішніх справ України “Про затвердження положення про миротворчий

персонал працівників органів внутрішніх справ України, осіб, звільнених з органів внутрішніх справ за віком або вислугою років, та відібраних для участі в міжнародних миротворчих операціях” [8].

У наказі вже знайшли відображення питання проходження служби миротворчим персоналом, відрядження та повернення працівників та інші питання. Цим наказом було створено також Спеціальний миротворчий центр при МВС України, який повинен був коригувати всі питання миротворчої діяльності працівників органів внутрішніх справ України.

Було розв’язано й складне завдання щодо перебування на посадах працівників органів внутрішніх справ, які були направлені до міжнародних миротворчих місій. Всі працівники, які відряджалися у довгострокові закордонні відрядження до миротворчих місій переводилися на посади у Спеціальному миротворчому центрі, де вони перебували до кінця строку відрядження, а після повернення направлялися до місць постійного проходження служби.

Таким чином, у 2001 році більшість питань, пов’язаних зі створенням правової бази для участі працівників органів внутрішніх справ України у міжнародних миротворчих операціях, було вирішено. Разом з тим, після створення Спеціального миротворчого Центру МВС України виник цілий ряд питань, пов’язаних з обсягом його компетенції, адже він був переданий до Національної академії внутрішніх справ України. Особливо гострими ставали питання забезпечення миротворців форменим одягом, майном та спеціальним спорядженням.

У 2004 році вперше було вирішено питання про виділення окремим пунктом в державному бюджеті України питання про фінансування участі працівників органів внутрішніх справ України у міжнародних миротворчих операціях.

З метою впорядкування цілого ряду питань організації миротворчої діяльності, що виникли на той час 7 грудня 2003 року було підписано наказ Міністра внутрішніх справ України “Про організаційне забезпечення миротворчої діяльності МВС України” [9]. У наказі проведено розмежування компетенції МВС України, Спеціального миротворчого центру, органів та підрозділів МВС України стосовно організації та забезпечення миротворчої діяльності.

Між тим очевидно, що ціла низка питань потребує вдосконалення. Це стосується питань матеріально-технічного забезпечення миротворців, призначення їх на посади після повернення з миротворчих місій та реабілітації. Потребують нормативного врегулювання також питання грошового забезпечення учасників міжнародних миротворчих місій, страхування та інші.

Таким чином, можна констатувати, що з прийняттям Закону України “Про участь України у міжнародній миротворчій діяльності”

в МВС України було створено систему відбору, підготовки, навчання та відправлення співробітників органів внутрішніх справ до міжнародних миротворчих операцій.

Що стосується питань національної безпеки, то вони не відображені в існуючих нормативних документах, проте ми можемо виокремити напрями, які можуть сприяти охороні національної безпеки і, які пов'язані з участю працівників міліції у міжнародній миротворчій діяльності.

Передусім, це співпраця працівників правоохоронних органів у сфері охорони правопорядку, обмін інформацією про злочинні угруповання, які є транснаціональними і можуть шкодити як інтересам інших держав, так і інтересам України. Такі угруповання за допомогою міжнародних поліцейських формувань частково ліквідуються.

Інший напрям співробітництва передбачає обмін досвідом у правоохоронній діяльності, вивчення нових форм і методів роботи поліції, які в майбутньому можуть застосовуватися міліцією України.

Певною мірою питань захисту національної безпеки стосується вся миротворча діяльність органів внутрішніх справ України. Адже таким чином на світовій арені стверджується, що Україна є миролюбною державою, а її громадяни беруть активну участь у миротворчих операціях.

Проте в нормативному плані всі вищезазначені питання не відображено. З огляду на це, доцільно, на нашу думку, включити їх до проєкту стратегії участі України у міжнародному миротворчому русі, яку необхідно розробити найближчим часом.

Список використаних джерел

1. Про збільшення чисельності батальйону Збройних Сил України в Миротворчих Силах ООН на території колишньої Югославії та надіслання групи військових спостерігачів : Постанова Верховної Ради України від 19 листоп. 1993 р. № 3626—12. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1993. — № 49. — Ст. 465.

2. Заросило В. О. Організаційно-правові основи миротворчої діяльності МВС України : [навч. посіб.] / В. О. Заросило. — Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2008. — 200 с.

3. Теличкін О. О. Регулювання діяльності з підтримки та відновлення міжнародного миру в законодавстві зарубіжних країн / О. О. Теличкін // Вісник Ун-ту внутр. справ : [наук. видання]. Спецвипуск. — Харків : Ун-т внутр. справ, 2002. — С. 219—223.

4. Про участь України у міжнародних миротворчих операціях : Закон України від 23 квіт. 1999 р. № 613—XIV. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1999. — № 22—23. — Ст. 202.

5. Про порядок відбору кандидатів для участі в міжнародних миротворчих місях ООН : Розпорядження МВС України від 29 січ. 2000 р. № 27 / Ан. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.Ligazakon.ua>.

6. Про затвердження Положення про миротворчий персонал працівників органів внутрішніх справ України, відряджених для участі у міжнародних миротворчих операціях, Порядку відбору та направлення працівників органів внутрішніх справ України для участі в міжнародних миротворчих операціях, Положення про комісію МВС України з відбору та направлення працівників органів внутрішніх справ України для участі у міжнародних миротворчих операціях та її склад : Наказ МВС України від 31 трав. 2000 р. № 342. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

<http://www.Ligazakon.ua>.

7. Щодо фактів порушень дисципліни серед особового складу миротворчого персоналу : Лист МВС України від 23 груд. 2000 р. № 1392. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

<http://www.Ligazakon.ua>.

8. Про затвердження положення про миротворчий персонал працівників органів внутрішніх справ України, осіб, звільнених з органів внутрішніх справ за віком або вислугою років, та відібраних для участі в міжнародних миротворчих операціях : Наказ МВС України від 18 квіт. 2001 р. № 286 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

<http://www.Ligazakon.ua>.

9 Про організаційне забезпечення миротворчої діяльності МВС України : Наказ МВС України від 7 груд. 2003 р. № 1490. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу

<http://www.Ligazakon.ua>.

В статье проанализированы нормативные документы, которые обеспечивают участие МВД Украины в международной миротворческой деятельности. Констатирован недостаточный уровень правового обеспечения миротворческой деятельности правоохранительных органов Украины. Обозначена проблема создания правовой базы для участия сотрудников милиции Украины в международных миротворческих операциях по обеспечению национальной безопасности.

The article deals with the aspects of creating of the legal base of the participation of police officers of the Ministry of Interior of Ukraine in the international peacekeeping activity and the questions of national security. It is stressed that the questions of national security are not included into normative sources that aimed on the administrative and legal management of international peacekeeping activity of the Ministry of Interior of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції журналу 29 жовтня 2009 року.